

คำอธิบายสาระสำคัญ
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

คำนำ

โดยที่พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๓๖ ประกอบหลักเกณฑ์การจัดทำคำอธิบายสรุปสาระสำคัญของกฎหมาย กำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ต้องจัดให้มีคำอธิบายสรุปสาระสำคัญของกฎหมายในลักษณะที่ประชาชนจะสามารถเข้าใจได้ว่ากฎหมายฉบับนั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องใด และมีหลักการสำคัญที่จะใช้บังคับกับประชาชนในเรื่องใดบ้าง โดยใช้ภาษาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจของประชาชน รวมทั้งการนำรูปแบบคำอธิบายด้วยภาพ แผนผัง หรือสื่ออื่น ๆ มาประกอบการจัดทำคำอธิบายด้วย

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ และมีหน้าที่จัดให้มีคำอธิบายสรุปสาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าว จึงได้จัดทำคำอธิบายฉบับนี้ขึ้น เพื่อประโยชน์ในการสร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับสาระสำคัญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ต่อไป

อนึ่ง คำอธิบายนี้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการทำความเข้าใจสาระสำคัญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ เท่านั้น ประชาชนจะต้องศึกษา ทำความเข้าใจ ตรวจสอบ และยึดถือตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

สิงหาคม ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
บทที่ ๑ ความเป็นมาขององค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน	
๑.๑ ความเป็นมาในต่างประเทศ	๑
๑.๒ ความเป็นมาในประเทศไทย	๑
บทที่ ๒ ที่มา ความมุ่งหมาย ขอบเขตการใช้บังคับ และหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐	
๒.๑ ที่มา	๓
๒.๒ ความมุ่งหมาย	๓
๒.๓ ขอบเขตการใช้บังคับ	๓
๒.๔ หลักการสำคัญของกฎหมาย	๔
บทที่ ๓ ผู้ตรวจการแผ่นดิน	
๓.๑ จำนวน คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ตรวจการแผ่นดิน	๕
๓.๒ การสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดิน	๖
๓.๓ การแต่งตั้งผู้ตรวจการแผ่นดิน	๖
๓.๔ วาระการดำรงตำแหน่ง	๖
๓.๕ เหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งของผู้ตรวจการแผ่นดิน	๖
๓.๖ ค่าตอบแทนของผู้ตรวจการแผ่นดิน	๖
๓.๗ หลักการปฏิบัติหน้าที่และปฏิบัติตนของผู้ตรวจการแผ่นดิน	๖
บทที่ ๔ หน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน	
๔.๑ การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม	๗
๔.๒ การตรวจสอบการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	๘
๔.๓ การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย	๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๔.๓ การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย (ต่อ)	
(๑) กรณีบทบัญญัติแห่งกฎหมายมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ	๙
(๒) กรณีกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด ของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย	๙
๔.๔ การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอื่น	๑๐
(๑) กรณีเกี่ยวกับคดีที่ประชาชนหรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	๑๐
(๒) กรณีเกี่ยวกับคดีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ร้องขอว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ	๑๐
๔.๕ การแสวงหาข้อเท็จจริง	๑๑
๔.๖ เรื่องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินต้องปรึกษาหารือและเห็นชอบร่วมกัน	๑๒
๔.๗ การออกระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนดของผู้ตรวจการแผ่นดิน	๑๓
๔.๘ การห้ามเปิดเผยข้อมูล	๑๓
๔.๙ การออกข้อกำหนดทางจริยธรรม	๑๔
๔.๑๐ การให้ความร่วมมือกับองค์กรอิสระอื่น	๑๔
บทที่ ๕ การดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน	
๕.๑ การดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดิน	๑๕
(๑) การดำเนินการก่อนเสนอแนะ	๑๕
(๒) กรณีเสนอแนะให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ คำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงาน	๑๕
(๓) กรณีเสนอแนะให้ขจัดหรือระงับความเดือดร้อน หรือความไม่เป็นธรรมแก่บุคคล	๑๖
(๔) กรณีหน่วยงานของรัฐปฏิบัติไม่ครบถ้วนตามหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญ	๑๖
๕.๒ กรณีเป็นเรื่องเฉพาะตัวรายการหรืออยู่ในหน้าที่และอำนาจของหน่วยงานของรัฐที่จะแก้ไขปัญหา	๑๖
๕.๓ เรื่องที่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณา	๑๗
(๑) เรื่องที่เป็นนโยบายของรัฐบาล	๑๗

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๕.๓ เรื่องที่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณา (ต่อ)	
(๒) เรื่องที่ฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว	๑๗
(๓) เรื่องที่ไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน	๑๗
(๔) เรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระอื่น	๑๗
(๕) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนใช้สิทธิโดยไม่สุจริตและการพิจารณาไม่เป็น ประโยชน์ต่อส่วนรวม	๑๗
(๖) เรื่องที่ได้รับการแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม อย่างเหมาะสมแล้ว	๑๘
(๗) เรื่องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเคยสรุปผลการพิจารณาแล้ว	๑๘
(๘) เรื่องอื่นตามมติผู้ตรวจการแผ่นดิน	๑๘
๕.๔ การแจ้งผลการดำเนินการ	๑๙
๕.๕ การจัดทำรายงานประจำปี	๒๐
บทที่ ๖ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน	
๖.๑ สถานะและการกำกับดูแล	๒๑
๖.๒ หน้าที่และอำนาจของสำนักงาน	๒๑
๖.๓ การแต่งตั้ง คุณสมบัติ และวาระการดำรงตำแหน่งของเลขาธิการ	๒๑
๖.๔ การพ้นจากตำแหน่งของเลขาธิการ	๒๒
๖.๕ หน้าที่และอำนาจของเลขาธิการ	๒๒
๖.๖ การดำเนินกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก	๒๒
๖.๗ การเสนองบประมาณรายจ่ายประจำปี	๒๒
๖.๘ การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี	๒๓
๖.๙ รายได้ของสำนักงาน	๒๓
๖.๑๐ การจัดทำงบดุล งบการเงินและบัญชี	๒๓
บทที่ ๗ บทกำหนดโทษ	๒๔

บทที่ ๑ ความเป็นมาขององค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน

๑.๑ ความเป็นมาในต่างประเทศ

ผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือ Ombudsman เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศสวีเดน โดยมีฐานะเป็นตัวแทนของพระมหากษัตริย์ในการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมาเป็นระบอบรัฐสภา Ombudsman จึงเปลี่ยนมาเป็นตัวแทนของรัฐสภาในการตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง^๑

นอกจากนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินยังเป็นระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่มีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร ทำหน้าที่ปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน และเป็นองค์กรที่ถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและรัฐสภา ซึ่งได้ผลเป็นอย่างดี ต่อมาประเทศต่าง ๆ จึงได้นำระบบผู้ตรวจการแผ่นดินไปใช้ควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ นอกเหนือจากการควบคุมโดยฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ โดยประยุกต์ให้เหมาะสมกับระบบการบริหารราชการและควบคุมฝ่ายปกครองในประเทศนั้น ๆ กันอย่างแพร่หลาย รวมถึงประเทศไทยด้วย^๒

๑.๒ ความเป็นมาในประเทศไทย

ประเทศไทยจัดตั้งองค์กร “ผู้ตรวจการแผ่นดิน” มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยบัญญัติไว้ในหมวดรัฐสภา ใช้ชื่อว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” โดยเป็นองค์กรที่สามารถเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน และควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม^๓

ต่อมาเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ปรับเปลี่ยนชื่อจาก “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” เป็น “ผู้ตรวจการแผ่นดิน” โดยมีสถานะเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังได้เพิ่มหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินมากขึ้น ในการทำหน้าที่ตรวจสอบจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วย^๔ ภายหลังเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ก็ยังคงกำหนดให้มีผู้ตรวจการแผ่นดินอยู่เช่นเดิม โดยบัญญัติไว้ในหมวด ๑๒ องค์กรอิสระ แต่ได้ปรับเปลี่ยนบทบาท หน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อให้ผู้ตรวจการแผ่นดินทำหน้าที่

^๑ สิริยา พรหมราชยศ, “ปัญหาสถานะและอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), ๑.

^๒ พงศ์สุข สุขสาคร, “ผู้ตรวจการแผ่นดินกับการตรวจสอบองค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรในกระบวนการยุติธรรม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), ๙.

^๓ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, “ผู้ตรวจการแผ่นดิน (ombudsman),” <https://dlparliament.go.th/handle/lirt/516686> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๓), ๒.

^๔ สิริยา พรหมราชยศ, อ้างแล้ว ๑, ๑๑๒.

ช่วยเหลือประชาชนและภาครัฐให้อยู่ในกรอบของกฎหมายที่ดี มากกว่าเป็นการตรวจสอบจับผิดหน่วยงานของรัฐ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งดังกล่าวต่อไป^๕

ผู้ตรวจการแผ่นดินคือใคร?

**เป็นองค์กรอิสระ
ตามรัฐธรรมนูญ**

มีหน้าที่และอำนาจ
ในการแก้ไขปัญหา
ความเดือดร้อน
และความไม่เป็นธรรม
ของประชาชน

มีสำนักงาน
ผู้ตรวจการแผ่นดิน
เป็นหน่วยธุรการ
โดยมีเลขาธิการ
เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด
ของสำนักงาน

สำนักงาน
ดำเนินการภายในนโยบาย
และการกำกับดูแล
ของผู้ตรวจการแผ่นดิน

^๕ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร., “ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตรา ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐,” https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/draftconstitution2/download/article/article_20191021103453.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๓), ๓๙๕.

บทที่ ๒ ที่มา ความมุ่งหมาย ขอบเขตการใช้บังคับ และหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐

๒.๑ ที่มา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๓๐ (๕) และมาตรา ๒๖๗ บัญญัติให้ตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการได้มาหน้าที่และอำนาจ รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินในการแสวงหาข้อมูล ความเห็น และเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง อันจะทำให้การดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมาย ทั้งนี้ การให้อำนาจแก่ผู้ตรวจการแผ่นดินดำเนินการดังกล่าวมีความจำเป็นที่ต้องกระทบหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลบางประการ ซึ่งเป็นไปเท่าที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ จึงจำเป็นต้องตรากฎหมายในรูปของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ^๖

๒.๒ ความมุ่งหมาย

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ตราขึ้นโดยกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับหลักการและกลไกการดำเนินงานขององค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อให้หลักการหรือกลไกสำคัญของรัฐธรรมนูญมีผลปฏิบัติอย่างแท้จริง^๗

๒.๓ ขอบเขตการใช้บังคับ

เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการใช้อำนาจของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นหลัก พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงมุ่งใช้บังคับกับบุคคล ๓ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแรก หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในฐานะที่เป็นผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ถูกร้องเรียน ซึ่งอาจมีหน้าที่แก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ คำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงาน รวมถึงหน้าที่จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมให้กับประชาชน

กลุ่มที่สอง ประชาชน ในฐานะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

^๖ [คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ?], บทสรุปสำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.), ก.

^๗ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, “ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตรา ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐,” ๔๙๒.

กลุ่มสุดท้าย ผู้ตรวจการแผ่นดิน เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่และอำนาจในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญข้างต้น เป็นทั้งที่มาและข้อจำกัดของหน้าที่และอำนาจดังกล่าว

๒.๔ หลักการสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ กำหนดหลักการที่สำคัญเกี่ยวกับองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินไว้ จำนวน ๑๑ เรื่อง ดังต่อไปนี้

- (๑) จำนวน คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ตรวจการแผ่นดิน
- (๒) องค์ประกอบ หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสรรหา
- (๓) การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน
- (๔) การให้ความร่วมมือและความช่วยเหลือกับองค์กรอิสระอื่น
- (๕) การให้ประชาชนแจ้งหรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน
- (๖) การดำเนินการตามหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน
- (๗) การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดิน
- (๘) เรื่องที่ห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณา หรือให้ส่งยุติเรื่อง
- (๙) การตรวจสอบและรายงานผล
- (๑๐) เลขธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน
- (๑๑) บทกำหนดโทษ

บทที่ ๓ ผู้ตรวจการแผ่นดิน

๓.๑ จำนวน คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดิน มีจำนวน ๓ คน ประกอบด้วย (๑) ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน จำนวน ๒ คน และ (๒) ผู้มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการอันเป็นสาธารณะ จำนวน ๑ คน (มาตรา ๘) โดยผู้ตรวจการแผ่นดินต้องมีคุณสมบัติเพิ่มเติม คือ มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่า ๔๕ ปี แต่ไม่เกิน ๗๐ ปี สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ประจักษ์ มีสุขภาพที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (มาตรา ๙) และไม่มีลักษณะต้องห้าม เช่น เป็นหรือเคยเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระใด เป็นบุคคลล้มละลาย หรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล (มาตรา ๑๐)

๓.๒ การสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดิน

การแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการแผ่นดินนั้น จะใช้วิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาหนึ่งชุด ประกอบด้วยบุคคลจากองค์กรต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ดำเนินการสรรหาบุคคลผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการแผ่นดิน (มาตรา ๑๑) ซึ่งการสรรหานี้กระทำโดยการรับสมัครเป็นการทั่วไปและการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหา ก่อนที่จะประเมินความเหมาะสมของบุคคลที่เข้ารับการสรรหา แล้วลงคะแนนคัดเลือกต่อไป (มาตรา ๑๒)

๓.๓ การแต่งตั้งผู้ตรวจการแผ่นดิน

เมื่อคณะกรรมการสรรหาได้สรรหาบุคคลผู้สมควรได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ตรวจการแผ่นดินแล้ว จะดำเนินการเสนอรายชื่อบุคคลดังกล่าวต่อวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภาลงคะแนนเสียงว่าจะให้ความเห็นชอบหรือไม่ ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เมื่อวุฒิสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ประธานวุฒิสภามีหน้าที่นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งผู้ตรวจการแผ่นดิน และเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ (มาตรา ๑๓)

๓.๔ วาระการดำรงตำแหน่ง

ผู้ตรวจการแผ่นดินมีวาระการดำรงตำแหน่ง ๗ ปีและดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว (มาตรา ๑๗)

๓.๕ เหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินพ้นจากตำแหน่ง เมื่อดำรงตำแหน่งครบวาระ ๗ ปี ตาย ลาออก หรือขาดคุณสมบัติ ตามมาตรา ๘ หรือมาตรา ๙ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐ (มาตรา ๑๘)

๓.๖ ค่าตอบแทนของผู้ตรวจการแผ่นดิน

เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นไปตามพระราชบัญญัติเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของประธานกรรมการและกรรมการในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ และผู้ตรวจการแผ่นดินมีสิทธิได้รับเบี้ยประชุมเป็นรายครั้ง เท่ากับกรรมการ ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยเบี้ยประชุมกรรมการ รวมถึงค่ารับรองเหมาจ่ายเป็นรายเดือน ตามอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนด ซึ่งไม่น้อยกว่าเงินประจำตำแหน่งของตน (มาตรา ๓๐)

นอกจากนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินซึ่งดำรงตำแหน่งไม่น้อยกว่าหนึ่งปี มีสิทธิได้รับบำเหน็จตอบแทนเป็นเงินซึ่งจ่ายครั้งเดียวเมื่อพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งใน ๔ เหตุ ได้แก่ ครบวาระ ตาย ลาออก หรือมีอายุครบ ๗๐ ปี อีกด้วย (มาตรา ๓๑)

๓.๗ หลักการปฏิบัติหน้าที่และปฏิบัติตนของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินต้องปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลา การปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน ต้องเป็นไปโดยสุจริต เที่ยงธรรม กล้าหาญ และปราศจากอคติทั้งปวงในการใช้ดุลพินิจ และปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามมาตรฐานทางจริยธรรม (มาตรา ๒๑)

บทที่ ๔ หน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน

๔.๑ การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม

หน้าที่และอำนาจในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม ถือเป็นหน้าที่และอำนาจที่สำคัญประการหนึ่งของผู้ตรวจการแผ่นดิน เมื่อมีบุคคลใดพบเห็นหรือได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม อันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคลนั้นมีสิทธิแจ้งหรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินได้

ผู้ตรวจการแผ่นดิน ตรวจสอบใคร?

กระทรวง กบวอ กรม รัฐวิสาหกิจ
ราชการส่วนท้องถิ่น องค์การมหาชน
หน่วยงานอื่นของรัฐ ราชการส่วนภูมิภาค
หน่วยงานที่ได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครอง

ข้าราชการ
กรรมการ / อนุกรรมการ และบุคคล
ที่ได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครอง
พนักงาน หรือลูกจ้าง
ซึ่งปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ
เจ้าพนักงานตามกฎหมาย
ว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น

ภายหลังจากที่ได้รับเรื่องร้องเรียน ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวได้ หากผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า ความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้นเกิดจากหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ตรวจการแผ่นดินก็มีหน้าที่และอำนาจในการเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น ตลอดจนเสนอแนะให้ปรับปรุงกฎหมาย กฎ คำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนความไม่เป็นธรรม เป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (มาตรา ๒๒ (๑) - (๒))

๔.๒ การตรวจสอบการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ กำหนดหน้าที่และอำนาจเพิ่มเติมให้กับผู้ตรวจการแผ่นดินในการตรวจสอบการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถเสนอต่อคณะรัฐมนตรีในกรณีที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐได้ (มาตรา ๒๒ (๓))

๔.๓ การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้ (มาตรา ๒๓) การเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดินจะต้องเสนอต่อศาลใดนั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์แห่งการร้องเรียนว่ามีสถานะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือมีสถานะเป็นกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด แล้วแต่กรณี ดังนี้

(๑) กรณีบทบัญญัติแห่งกฎหมายมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจในการเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยได้ ตามมาตรา ๒๓ (๑)

โดยคำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” หมายถึง กฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหารก็ตาม ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนดที่ได้รับการอนุมัติจากรัฐสภาแล้ว และประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่มีค่าบังคับเทียบเท่ากับพระราชบัญญัติ

(๒) กรณีกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด ของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

หากผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจในการเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครองเพื่อพิจารณาวินิจฉัยได้ตามมาตรา ๒๓ (๒)

ในการพิจารณาวัตถุแห่งการร้องเรียนว่ามีสถานะเป็นกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือไม่ นั้น เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ไม่ได้กำหนดนิยามถ้อยคำดังกล่าวไว้ จึงต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาลปกครอง ประกอบกับตัวอย่างการใช้การตีความที่ปรากฏในคำสั่งหรือคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด

๔.๔ การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

นอกจากนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจมีหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒ (๔) ก็ได้ ทั้งนี้ มีกฎหมายอื่นที่บัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินไว้ คือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินไว้ ๒ กรณี ดังนี้

(๑) กรณีเกี่ยวกับคดีที่ประชาชนหรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐเพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

หน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินในกรณีนี้ แม้ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินการตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒ (๓) ก็ตาม แต่ก็เป็นที่และอำนาจที่กำหนดไว้ในกฎหมายคนละฉบับกัน กรณีนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ ซึ่งกำหนดให้บุคคลหรือชุมชนที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการทำหน้าที่ของรัฐที่ได้โต้แย้งการดำเนินการหรือไม่ดำเนินการตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ เป็นหนังสือต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องแล้ว มีสิทธิยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินว่าหน่วยงานดังกล่าวไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

เมื่อได้รับคำร้องจากบุคคลหรือชุมชนแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและตรวจสอบว่าหน่วยงานของรัฐตามคำร้องได้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายถูกต้องครบถ้วนแล้วหรือไม่ หากผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าหน่วยงานดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องครบถ้วนแล้ว จะต้องแจ้งให้ผู้ร้องเรียนและหน่วยงานของรัฐทราบ แต่หากเห็นว่าหน่วยงานของรัฐยังไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องครบถ้วน ให้เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีทราบ

(๒) กรณีเกี่ยวกับคดีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ร้องขอว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

กรณีนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ ถึงมาตรา ๔๘ ซึ่งกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินทำหน้าที่กลั่นกรองคำร้องจากประชาชนที่จะยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดเป็นเงื่อนไขว่า ให้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเสียก่อน จึงจะมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงได้

กรณีตามมาตรา ๔๖ เป็นกรณีที่ร้องเรียนว่าการกระทำขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจรับคำร้องจากบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรง อันเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ และได้รับความเดือดร้อนเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้จากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ซึ่งผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น เว้นแต่เป็นกรณีที่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ

ยังคงมีอยู่ก็สามารถยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินได้ และกฎหมายยังได้กำหนดระยะเวลาเร่งรัดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องดังกล่าวด้วย

ส่วนกรณีตามมาตรา ๔๘ นั้น เป็นกรณีบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพร้องเรียนว่าการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นเป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจรับคำร้องจากบุคคลดังกล่าวไว้พิจารณาได้ ทั้งนี้ กฎหมายได้กำหนดระยะเวลาเร่งรัดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้องดังเช่นกรณีตามมาตรา ๔๖ ด้วย

ทั้งนี้ มาตรา ๔๗ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ด้วยว่า การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๘ จะต้องไม่ใช่กรณีอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (๑) การกระทำของรัฐบาล
- (๒) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว
- (๓) กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน
- (๔) เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว
- (๕) การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒
- (๖) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการตุลาการทหาร รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

๔.๕ การแสวงหาข้อเท็จจริง

การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินจำเป็นต้องแสวงหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องเรียน อาจกล่าวได้ว่า ผลการพิจารณาวินิจฉัยก็ดี การนำกฎหมายมาปรับใช้ก็ดี ย่อมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ผู้ตรวจการแผ่นดินแสวงหามาได้เป็นสำคัญ กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้เท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันการกระทบสิทธิของประชาชน

ในการแสวงหาข้อเท็จจริงนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจที่จะเรียกให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลใด มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือให้ความเห็นในการปฏิบัติงาน หรือมาให้ถ้อยคำ หรือส่งวัตถุ เอกสาร หลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา ตลอดจนมีอำนาจเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ในกรณีที่เคหสถานหรือสถานที่ที่จะเข้าไปในนั้นมีได้อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ และเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ยินยอม ให้เข้าไปได้เมื่อมีหมายของศาล (มาตรา ๒๕)

นอกจากนี้แล้วในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ กฎหมายยังกำหนดให้ ผู้ตรวจการแผ่นดินและพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย (มาตรา ๒๙) การที่กฎหมายกำหนดไว้ดังกล่าว ทำให้ผู้ตรวจการแผ่นดินและพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวัง ในการปฏิบัติหน้าที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากหากปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบอาจเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามประมวลกฎหมายอาญา ในทางกลับกันหากผู้ใดกระทำการอันมีลักษณะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้นั้นก็อาจมีความผิดต่อเจ้าพนักงานได้เช่นกัน

ผู้ตรวจการแผ่นดิน ตรวจสอบใคร?

กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ

ราชการส่วนท้องถิ่น องค์การมหาชน

หน่วยงานอื่นของรัฐ ราชการส่วนภูมิภาค

หน่วยงานที่ได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครอง

ข้าราชการ

กรรมการ / อนุกรรมการ และบุคคล
ที่ได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครอง

พนักงาน หรือลูกจ้าง
ซึ่งปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ

เจ้าพนักงานตามกฎหมาย
ว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น

๔.๖ เรื่องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินต้องปรึกษาหารือและเห็นชอบร่วมกัน

ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย ผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ นี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินแต่ละท่านมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ เว้นแต่ บางกรณีเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินต้องปรึกษาหารือและเห็นชอบร่วมกัน เช่น การปรึกษาหารือร่วมกับองค์กรอิสระอื่น การเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย การเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี การเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง (มาตรา ๒๖)

๔.๗ การออกระเบียบ และประกาศของผู้ตรวจการแผ่นดิน

หน้าที่และอำนาจที่สำคัญของผู้ตรวจการแผ่นดินอีกประการหนึ่ง นอกเหนือจากการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชน คือ การกำหนดนโยบาย และการกำกับดูแลสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อให้สามารถสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ซึ่งเครื่องมือหรือกลไกหนึ่งในการบริหารจัดการดังกล่าว คือ การออกระเบียบหรือประกาศของผู้ตรวจการแผ่นดิน (มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๔๒) เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือแนวทางการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการแผ่นดินหรือสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน อันจะทำให้เกิดความรวดเร็วและไม่ซ้ำซ้อนกัน ซึ่งหลักเกณฑ์ต่าง ๆ นั้น ต้องไม่ทำให้ผู้ตรวจการแผ่นดินขาดอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ด้วย

สำหรับระเบียบ ประกาศ หรือแนวทางปฏิบัติของผู้ตรวจการแผ่นดินหรือสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ให้อำนาจแก่ผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะออกหลักเกณฑ์ได้หลายกลุ่มด้วยกัน ได้แก่ หลักเกณฑ์การจัดแบ่งส่วนงานของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสอบสวนและพิจารณาเรื่องร้องเรียน หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเงินการคลัง และการงบประมาณ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ตลอดจนหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เช่น การจัดสวัสดิการให้กับพนักงาน เครื่องแบบและการแต่งกาย

๔.๘ การห้ามเปิดเผยข้อมูล

การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินและพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินนั้น ย่อมเข้าไปเกี่ยวข้องกับเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนข้อมูลส่วนบุคคลของผู้แจ้งหรือผู้ร้องเรียน เอกสารและข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ ถือเป็นข้อมูลที่ผู้ตรวจการแผ่นดินและพนักงานเจ้าหน้าที่แสวงหาโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อใช้ประกอบการดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมให้กับประชาชน ซึ่งบางกรณีอาจเป็นความลับทางราชการ หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมิให้เปิดเผย หรือเป็นกรณีผู้แจ้งหรือผู้ร้องเรียนประสงค์ใช้สิทธิมิให้เปิดเผยข้อมูลของตนเพื่อความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือเพื่อเหตุผลประการอื่น กฎหมายจึงกำหนดข้อห้ามมิให้ผู้ใดเปิดเผยข้อมูลอันทำให้สามารถระบุตัวตนของผู้แจ้ง ผู้ร้องเรียน รวมทั้งข้อมูลข่าวสารที่ได้มาเนื่องจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา ๒๘)

อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นที่อาจเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้ หากเป็นการเปิดเผยเพื่อปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจ การเปิดเผยตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องเปิดเผย หรือเป็นการเปิดเผยต่อศาล

๔.๙ การออกข้อกำหนดทางจริยธรรม

เนื่องจากองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐต่าง ๆ ว่าปฏิบัติหน้าที่โดยถูกต้อง เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ก่อให้เกิดภาวะหรือความเดือดร้อน ความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน หรือไม่ พนักงานและลูกจ้างของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินจึงต้องปฏิบัติตาม ให้เป็นแบบอย่างที่ดีและไม่กระทำการอันขัดต่อกฎหมายหรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมเสียเอง กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินออกข้อกำหนดทางจริยธรรม เพื่อใช้บังคับกับพนักงานและลูกจ้าง ของสำนักงาน พร้อมกำหนดโทษในกรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามไว้ด้วย อันเป็นมาตรการหนึ่งที่จะช่วยให้ พนักงานและลูกจ้างดังกล่าว พึงระมัดระวังความประพฤติของตนให้อยู่ในกรอบแห่งจริยธรรมอันดีอยู่เสมอ ซึ่งจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน (มาตรา ๔๓)

๔.๑๐ การให้ความร่วมมือกับองค์กรอิสระอื่น

เนื่องจากองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแต่ละองค์กรมีหน้าที่และอำนาจแตกต่างกัน แต่อาจมีกรณี ที่เรื่องร้องเรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวข้องกับองค์กรอิสระมากกว่าหนึ่งองค์กร กฎหมายขององค์กรอิสระแต่ละแห่ง จึงต้องบัญญัติให้องค์กรอิสระเหล่านั้นร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่า มีผู้กระทำการอันไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่อยู่ในหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระอื่น ให้มีหนังสือแจ้งองค์กรอิสระ ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไปโดยไม่ชักช้า แต่ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าการดำเนินการเรื่องใดที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินและอาจอยู่ในหน้าที่และอำนาจ ขององค์กรอิสระอื่นด้วย ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินปรึกษาหารือร่วมกับองค์กรอิสระอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนด แนวทางในการดำเนินงานร่วมกันได้ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ซ้ำซ้อนกัน (มาตรา ๖)

นอกจากนี้ หากเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่อง ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการต่อไป (มาตรา ๒๒ วรรคสาม) และหากเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทุจริต ให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ หรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินพิจารณาดำเนินการต่อไป แล้วแต่กรณี (มาตรา ๓๖ (๓))

บทที่ ๕ การดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน

๕.๑ การดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดิน

(๑) การดำเนินการก่อนเสนอแนะ

ในกรณีที่ความปรากฏต่อผู้ตรวจการแผ่นดินว่าบุคคลใดได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม อันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็น หรือเกินสมควรแก่เหตุ ไม่ว่าจะมีส่วนผู้แจ้ง ผู้ร้องเรียน หรือผู้ตรวจการแผ่นดินพบเห็นเองก็ตาม ผู้ตรวจการแผ่นดิน มีหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงหรือดำเนินการอื่นใดด้วยความรอบคอบ และต้องหารือร่วมกับหน่วยงานของรัฐ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาต่อหน่วยงานของรัฐนั้น โดยจะต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพ ความสามารถ และอุปสรรคของหน่วยงานในการดำเนินการตามแนวทางที่เสนอแนะด้วย (มาตรา ๓๒)

ทั้งนี้ ในการดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงข้างต้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจะมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงเบื้องต้นเพื่อรายงานต่อผู้ตรวจการแผ่นดินก็ได้

(๒) กรณีเสนอแนะให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ คำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงาน

ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินแสวงหาข้อเท็จจริงและหารือร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ ความสามารถ และอุปสรรคในการดำเนินการของหน่วยงานแล้ว มีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐนั้นปรับปรุงกฎหมาย กฎ คำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน หรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ หน่วยงานของรัฐที่ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่ดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จภายใน ๑๒๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับข้อเสนอแนะ (มาตรา ๓๓)

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มิเหตุจำเป็นทำให้หน่วยงานของรัฐไม่อาจแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ คำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานนั้น ๆ ได้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา หน่วยงานของรัฐมีสิทธิขอขยายระยะเวลาได้ไม่เกิน ๖๐ วัน โดยแจ้งให้ผู้ตรวจการแผ่นดินทราบ

(๒.๑) กรณีหน่วยงานของรัฐดำเนินการไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา

หากพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ดังกล่าวแล้ว หน่วยงานของรัฐยังคงดำเนินการไม่แล้วเสร็จ โดยไม่มีเหตุอันสมควร กฎหมายให้ถือว่าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้นจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย อันทำให้เกิดความเสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง และผู้ตรวจการแผ่นดินต้องแจ้งให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ เพื่อดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไปโดยเร็ว

(๒.๒) กรณีหน่วยงานของรัฐเห็นว่าข้อเสนอแนะไม่อาจดำเนินการได้

หากหน่วยงานของรัฐเห็นว่าข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินไม่อาจดำเนินการได้ จะต้องแจ้งให้ผู้ตรวจการแผ่นดินทราบภายในกำหนดเวลา ๑๒๐ วัน หรือภายในระยะเวลาที่ขอขยาย

และต้องปรึกษาหารือร่วมกับผู้ตรวจการแผ่นดินและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคนั้นโดยเร็ว เมื่อได้ข้อยุติประการใดแล้วให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการไปตามนั้น

ในกรณีที่ไมอาจหาข้อยุติร่วมกันได้ ผู้ตรวจการแผ่นดินจะต้องเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร และให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการไปตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว

นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้นำเรื่องการขอขยายระยะเวลา และกรณีที่สันนิษฐานว่าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมายมาใช้บังคับกับกรณีนี้ด้วย

(๓) กรณีเสนอแนะให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่บุคคล

กรณีนี้เป็นกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่บุคคล ซึ่งหัวหน้าหน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการตามข้อเสนอแนะนั้นภายใน ๓๐ วัน เว้นแต่กรณีที่หัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้นเห็นว่า การดำเนินการตามข้อเสนอแนะจะขัดต่อกฎหมาย กฎ คำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงาน ให้แจ้งผู้ตรวจการแผ่นดินทราบก่อนพ้นกำหนดเวลา ๓๐ วัน เพื่อหารือร่วมกันกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและหาข้อยุติโดยเร็วต่อไป (มาตรา ๓๔)

ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดให้นำบทบัญญัติกรณีหน่วยงานของรัฐเห็นว่าข้อเสนอแนะไม่อาจดำเนินการได้ตามหัวข้อ (๒.๒) มาใช้บังคับกับกรณีนี้โดยอนุโลมด้วย

(๔) กรณีหน่วยงานของรัฐปฏิบัติไม่ครบถ้วนตามหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินแสวงหาข้อเท็จจริงแล้วพบว่า หน่วยงานของรัฐยังมีได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ตั้งแต่มาตรา ๕๑ ถึงมาตรา ๖๓ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจเสนอต่อคณะรัฐมนตรีในฐานะองค์กรที่ใช้อำนาจบริหารราชการแผ่นดินให้ทราบถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว โดยจัดทำเป็นรายงานพร้อมข้อเสนอแนะ เพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาดำเนินการให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ต่อไปโดยเร็ว ทั้งนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินจะรายงานให้รัฐสภาและเผยแพร่ให้ประชาชนทราบด้วยก็ได้ (มาตรา ๓๕)

๕.๒ กรณีเป็นเรื่องเฉพาะตัวรายกรณีหรืออยู่ในหน้าที่และอำนาจของหน่วยงานของรัฐที่จะแก้ไข้ปัญหา

ในการดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ถ้าผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า ความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมเรื่องใดเป็นเรื่องเฉพาะตัวเป็นรายกรณี หรือเป็นเรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของหน่วยงานของรัฐที่จะจัดความเดือดร้อนหรืออำนวยความสะดวกความเป็นธรรมได้ตามหน้าที่และอำนาจของหน่วยงานของรัฐนั้นอยู่แล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินจะส่งเรื่องให้หน่วยงานของรัฐหรือผู้มีอำนาจดำเนินการเรื่องนั้น ดำเนินการต่อไป ได้แก่ กรณีร้องเรียนในเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้มีการร้องทุกข์หรืออุทธรณ์ไว้แล้ว กรณีร้องเรียนเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลหรือการดำเนินการทางวินัย และกรณีร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริต (มาตรา ๓๖)

๕.๓ เรื่องที่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณา

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ กำหนดเรื่องที่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณา ดังต่อไปนี้ (มาตรา ๓๗)

(๑) เรื่องที่เป็นนโยบายของรัฐบาล

นโยบายรัฐบาล โดยทั่วไปหมายถึง แนวทางการบริหารราชการแผ่นดินที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้นว่าจะบริหารราชการแผ่นดินให้บรรลุเป้าหมายใด หรือจะดำเนินการในเรื่องใดบ้าง ซึ่งถือเป็นการกระทำทางรัฐบาล โดยใช้อำนาจบริหารของคณะรัฐมนตรี มิใช่การกระทำในทางปกครองโดยหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(๒) เรื่องที่ฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว

หมายถึง เรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลรัฐธรรมนูญ หรือเป็นเรื่องที่ศาลเหล่านั้นได้มีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว การพิจารณาพิพากษาของศาล เป็นการใช้อำนาจตุลาการตัดสินคดีต่าง ๆ ที่ขึ้นไปสู่ศาล มิใช่การใช้อำนาจทางปกครองแต่อย่างใด ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงไม่อาจก้าวล่วงการใช้อำนาจดังกล่าวได้

(๓) เรื่องที่ไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน

หมายถึง เรื่องร้องเรียนที่ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินดำเนินการนอกเหนือหน้าที่และอำนาจที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น ขอให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรต่าง ๆ ขอให้วินิจฉัยเกี่ยวกับกระบวนการตรากฎหมาย ขอให้เสนอเรื่องความเห็นไปยังหน่วยงานนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดไว้ กรณีร้องเรียนเกี่ยวกับองค์กรหรือบริษัทในภาคเอกชน ซึ่งไม่ใช่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(๔) เรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระอื่น

หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระอื่น ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งนี้ ในกรณีที่เรื่องร้องเรียนมีประเด็นปัญหาคาบเกี่ยวกันระหว่างองค์กรอิสระหลายองค์กร ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจพิจารณารับเรื่องร้องเรียนเฉพาะประเด็นที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจไว้พิจารณาก็ได้

(๕) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนใช้สิทธิโดยไม่สุจริตและการพิจารณาไม่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

หมายถึง เรื่องร้องเรียนที่ผู้ร้องเรียนเป็นผู้มีส่วนก่อให้เกิดปัญหาความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม หรือยินยอมให้มีการกระทำอันเป็นความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมเสียเอง ทั้งนี้ เรื่องร้องเรียนนั้น จะต้องเป็นเรื่องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า การรับเรื่องร้องเรียนไว้ดำเนินการจะไม่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือสาธารณะ หรือมีลักษณะเป็นเรื่องส่วนตัวของผู้ร้องเรียนโดยแท้

(๖) เรื่องที่ได้รับการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอย่างเหมาะสมแล้ว

หมายถึง เรื่องร้องเรียนที่ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขปัญหาแล้ว ซึ่งอาจเป็นกรณีที่ได้รับการแก้ไขปัญหาก่อนที่จะยื่นเรื่องร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือได้รับการแก้ไขปัญหากายหลังจากที่ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาดำเนินการแล้วก็ได้ ทั้งนี้ การพิจารณาว่ากรณีใดเป็นเรื่องที่ได้รับการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอย่างเหมาะสมแล้วนั้น เป็นดุลพินิจของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะพิจารณาเป็นรายกรณีไป บางกรณีผู้ร้องเรียนอาจได้รับการแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นแล้ว และอยู่ระหว่างดำเนินการแก้ไขปัญหาลงขั้นตอนต่อไป หรือบางกรณีผู้ร้องเรียนอาจได้รับการแก้ไขปัญหาลงเสร็จสิ้นแล้ว

(๗) เรื่องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเคยสรุปผลการพิจารณาแล้ว

หมายถึง เรื่องร้องเรียนที่มีข้อเท็จจริงเดียวกัน หรือเป็นกรณีเดียวกันกับข้อเท็จจริงที่ได้ร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน และผู้ตรวจการแผ่นดินมีคำวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนนั้นแล้ว โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียนและประเด็นที่ผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยเป็นหลัก แม้ว่าผู้ร้องเรียนจะเป็นคนละคนก็ตาม ก็อาจต้องห้ามมิให้รับไว้พิจารณาตามข้อนี้ได้เช่นกัน

(๘) เรื่องอื่นตามมติผู้ตรวจการแผ่นดิน

หมายถึง เรื่องอื่น ๆ นอกจากที่กฎหมายกำหนดไว้ และผู้ตรวจการแผ่นดินได้มีมติร่วมกันกำหนดให้เป็นเรื่องที่ไม่รับไว้พิจารณา โดยมีประกาศผู้ตรวจการแผ่นดิน เรื่อง กำหนดเรื่องและผู้ตรวจการแผ่นดินไม่รับไว้พิจารณา ตามมาตรา ๓๗ (๘) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนดรายละเอียดไว้ ซึ่งมีอยู่จำนวน ๘ เรื่อง ดังต่อไปนี้

- ๑) เรื่องที่มีข้อมูลไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะรับไว้พิจารณาได้
- ๒) เรื่องที่ผู้แจ้งหรือผู้ร้องเรียนไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่แสดงพยานหลักฐาน หรือไม่ให้ความร่วมมือในการชี้แจงข้อเท็จจริงต่อผู้ตรวจการแผ่นดินภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยไม่มีเหตุอันสมควร
- ๓) เรื่องที่ผู้แจ้งหรือผู้ร้องเรียนขอถอนเรื่องหรือขอยุติเรื่อง
- ๔) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนตายโดยไม่มีทายาทเข้าแทนที่
- ๕) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนมิได้เป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมโดยตรง
- ๖) เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล
- ๗) เรื่องที่มีได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมายอื่น
- ๘) เรื่องที่มีได้เป็นไปตามมาตรา ๒๒ (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ แล้วแต่กรณี

อย่างไรก็ดี หากความปรากฏในภายหลังว่าเรื่องร้องเรียนที่ผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณาแล้ว มีลักษณะดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ตามหัวข้อ (๑) – (๗) ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจสั่งยุติเรื่องร้องเรียนดังกล่าวได้ตามมาตรา ๓๗ วรรคสอง

๕.๔ การแจ้งผลการดำเนินการ

เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับเรื่องร้องเรียนแล้ว จะต้องพิจารณาดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ว่า เรื่องร้องเรียนดังกล่าวอยู่ในหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะรับไว้พิจารณาได้หรือไม่ หากเรื่องร้องเรียนใดไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ ผู้ตรวจการแผ่นดินจะไม่รับเรื่องร้องเรียนนั้นไว้พิจารณา หรือหากรับไว้พิจารณาแล้วจะต้องส่งยุติเรื่อง แต่หากพิจารณาแล้วว่าเป็นเรื่องร้องเรียนที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ ผู้ตรวจการแผ่นดินต้องรับเรื่องร้องเรียนไว้ดำเนินการต่อไป จนกระทั่งเรื่องร้องเรียนนั้นได้รับการแก้ไขปัญหา หรือพิจารณาดำเนินการจนแล้วเสร็จ จึงยุติการพิจารณา เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินส่งไม่รับไว้พิจารณา ส่งยุติเรื่อง หรือดำเนินการเรียบร้อยแล้ว กฎหมายกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่แจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ร้องเรียนหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องทราบ หากเป็นกรณีที่ไม่รับไว้พิจารณาหรือให้ยุติเรื่อง จะต้องระบุเหตุผลไว้ด้วย (มาตรา ๓๘)

ในทางปฏิบัติของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน การแจ้งผลการพิจารณาไปยังผู้ร้องเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเป็นหนังสือ ทั้งนี้ ในระหว่างการดำเนินการเรื่องร้องเรียน สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน อาจมีหนังสือแจ้งความคืบหน้าของเรื่องร้องเรียนให้ผู้ร้องเรียนทราบเป็นระยะ

๕.๕ การจัดทำรายงานประจำปี

กฎหมายกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่จัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันสิ้นปีงบประมาณ และเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งที่บังคับให้ผู้ตรวจการแผ่นดินเปิดเผยผลการปฏิบัติงานในแต่ละปี เพื่อให้คณะรัฐมนตรี รัฐสภา และประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบว่าการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินนั้น เป็นไปโดยถูกต้อง ตามกฎหมาย ใช้เงินงบประมาณอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาของประชาชน ได้ตามที่คาดหวังหรือไม่ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินต่อไป ในอนาคตอีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจรายงานให้คณะรัฐมนตรีหรือรัฐสภา หรือเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษก็ได้ หากเรื่องนั้นเป็นกรณีเร่งด่วนหรือจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารราชการแผ่นดิน (มาตรา ๓๙)

บทที่ ๖ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

๖.๑ สถานะและการกำกับดูแล

ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ นั้น มีความจำเป็นต้องอาศัยสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งถือเป็นหน่วยธุรการที่ทำหน้าที่รับผิดชอบกิจการทั่วไปของผู้ตรวจการแผ่นดิน สนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการแผ่นดินตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายกำหนดไว้ และปฏิบัติตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมอบหมาย โดยสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินมีฐานะเป็นนิติบุคคล และอยู่ภายใต้การบังคับบัญชา กำกับดูแล และรับผิดชอบร่วมกันของผู้ตรวจการแผ่นดินทุกท่าน มีเลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานและลูกจ้างของสำนักงาน และรับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักงานขึ้นตรงต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน (มาตรา ๔๐)

อย่างไรก็ดี แม้ว่ากิจการของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินจะไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทนก็ตาม แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ก็ได้กำหนดหลักประกันให้แก่พนักงานและลูกจ้างของสำนักงานไว้ว่า พนักงานและลูกจ้างของสำนักงานจะต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายดังกล่าว

๖.๒ หน้าที่และอำนาจของสำนักงาน

หน้าที่และอำนาจของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินนั้น ถูกกำหนดให้สอดคล้องกับภารกิจในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการแผ่นดิน เช่น การทำหน้าที่เป็นหน่วยธุรการของผู้ตรวจการแผ่นดิน การคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ การบริหารงบประมาณและเบิกจ่ายงบประมาณ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน การดูแลและบำรุงรักษาทรัพย์สินต่าง ๆ การจัดทำแผนการดำเนินงาน การประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ตลอดจนการศึกษาวินิจฉัยเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจหรือเรื่องอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการแผ่นดิน (มาตรา ๔๑)

๖.๓ การแต่งตั้ง คุณสมบัติ และวาระการดำรงตำแหน่งของเลขาธิการ

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินมีเลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างของสำนักงาน (มาตรา ๔๔) โดยประธานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้แต่งตั้งเลขาธิการ ตามมติของผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งเลขาธิการจะต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีสัญชาติไทย มีอายุไม่เกิน ๖๐ ปีในวันที่ได้รับแต่งตั้ง และมีอายุไม่เกิน ๖๕ ปีในขณะดำรงตำแหน่งเลขาธิการ และมีคุณสมบัติ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญอันจะเป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติงานของสำนักงานตามระเบียบที่ผู้ตรวจการแผ่นดินกำหนด โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๕ ปีนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่ได้ แต่ไม่เกินสองวาระติดต่อกัน (มาตรา ๔๕)

๖.๔ การพ้นจากตำแหน่งของเลขาธิการ

เลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินพ้นจากตำแหน่งเมื่อครบวาระ ตาย ลาออก ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้าม ไม่สามารถทำงานได้เต็มเวลา ผู้ตรวจการแผ่นดินมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง หรือเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาจ้าง (มาตรา ๔๖)

๖.๕ หน้าที่และอำนาจของเลขาธิการ

เลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจควบคุมดูแลการปฏิบัติงานโดยทั่วไปของสำนักงานให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ และมติของผู้ตรวจการแผ่นดิน และมีหน้าที่และอำนาจในการบรรจุ แต่งตั้ง เลื่อน ลดเงินเดือนหรือค่าจ้าง ลงโทษทางวินัย พนักงานหรือลูกจ้างของสำนักงาน วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสำนักงานเท่าที่ไม่ขัดกับระเบียบหรือประกาศหรือมติของผู้ตรวจการแผ่นดิน และหน้าที่และอำนาจตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น และตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินกำหนด (มาตรา ๔๗)

๖.๖ การดำเนินกิจการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก

ในการดำเนินกิจการของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก เลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินจะเป็นผู้แทนของสำนักงานในการดำเนินการนั้น ทั้งนี้ เลขาธิการสามารถมอบอำนาจให้บุคคลอื่นปฏิบัติงานแทนตนได้ อย่างไรก็ดี หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ หรือเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดิน เลขาธิการจะต้องขอความเห็นชอบจากผู้ตรวจการแผ่นดินก่อน (มาตรา ๔๘)

๖.๗ การเสนองบประมาณรายจ่ายประจำปี

แม้ผู้ตรวจการแผ่นดินจะมีฐานะเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ แต่ก็ไม่อาจแสวงหารายได้เพื่อนำมาใช้ในกิจการของผู้ตรวจการแผ่นดินได้เอง ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลเพื่อนำมาใช้ในกิจการของผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยเสนองบประมาณรายจ่ายเพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนของผู้ตรวจการแผ่นดินและสำนักงานไว้ในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม แล้วแต่กรณี ซึ่งในการเสนองบประมาณรายจ่ายดังกล่าว จะต้องพิจารณาผลการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินประกอบ ทั้งจะต้องแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบถึงรายได้และทรัพย์สินที่มีอยู่เพื่อประกอบการพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนด้วย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้ตรวจการแผ่นดินมีฐานะเป็นองค์กรอิสระ จึงมีความเป็นอิสระด้านงบประมาณจากรัฐบาลด้วย ดังนั้น หากผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าเงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้นั้น ไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจการของผู้ตรวจการแผ่นดินและสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการพิจารณางบประมาณของสภาผู้แทนราษฎรได้โดยตรง (มาตรา ๔๙)

๖.๘ การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี

ภายหลังจากที่พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม มีผลใช้บังคับแล้ว สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่ต้องจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อขอความเห็นชอบจากผู้ตรวจการแผ่นดินก่อน แล้วจึงเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ซึ่งการใช้จ่ายเงินของสำนักงานจะต้องเป็นไปตามที่ระบุไว้ในงบประมาณรายจ่ายประจำปี เว้นแต่กรณีมีเหตุจำเป็นที่ไม่อาจใช้จ่ายเงินตามงบประมาณรายจ่ายประจำปีดังกล่าว สำนักงานอาจขออนุมัติจากผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นรายกรณีไป (มาตรา ๕๐)

๖.๙ รายได้ของสำนักงาน

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินถือเป็นหน่วยงานขององค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีใช้ราชการส่วนกลางตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ จึงได้รับ งบประมาณอุดหนุนจากรัฐบาลสำหรับใช้ในการดำเนินงานของสำนักงาน โดยสำนักงานมีอำนาจในการบริหารจัดการเงินดังกล่าวได้เอง นอกจากนี้ สำนักงานยังมีรายได้จากค่าธรรมเนียม รายได้จากทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้ ตลอดจนดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินของสำนักงานด้วย (มาตรา ๕๑)

ทั้งนี้ รายได้ของสำนักงานไม่ถือว่าเป็นรายได้ที่ต้องนำส่งคลัง ตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ หรือกฎหมายอื่น ซึ่งหมายความว่า เมื่อสำนักงานมีรายได้ไม่ว่าในทางใด หรือมีเงินเหลือจ่ายในปีงบประมาณใด สำนักงานสามารถจัดเก็บรายได้นั้นไว้ใช้จ่ายในกิจการของสำนักงานได้ โดยไม่ต้องส่งรายได้นั้นคืนให้แก่คลัง แต่อย่างไรก็ตาม สำนักงานยังคงมีหน้าที่จัดทำรายงานการรับ และการใช้จ่ายเงินเพื่อเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเมื่อสิ้นปีงบประมาณทุกปี (มาตรา ๕๒)

ส่วนทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินนั้น ถือเป็นทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบ แห่งการบังคับคดี และผู้ใดจะยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้มิได้ (มาตรา ๕๓) นอกจากนี้ อสังหาริมทรัพย์ ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของสำนักงานถือเป็นที่ราชพัสดุ แต่สำนักงานมีอำนาจในการปกครอง ดูแล ใช้ หรือหาประโยชน์ได้ (มาตรา ๕๒)

๖.๑๐ การจัดทำบุคคล งบการเงินและบัญชี

นอกจากสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินจะมีหน้าที่จัดทำรายงานการรับและการใช้จ่ายเงินแล้ว สำนักงานยังมีหน้าที่จัดทำบุคคล งบการเงิน และบัญชีทำการเพื่อส่งสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินในฐานะ ผู้สอบบัญชีของสำนักงาน ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันสิ้นปีบัญชีอีกด้วย เพื่อแสดงความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ในการรับและการใช้จ่ายเงินของสำนักงาน ซึ่งสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินจะดำเนินการตรวจสอบรับรอง บัญชีและการเงินทุกประเภท รวมทั้งประเมินผลการใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินของสำนักงาน โดยแสดงให้เห็นด้วยว่า การใช้จ่ายดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ประหยัด ได้ผลตามเป้าหมาย มีประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์ และคุ้มค่าเพียงใด แล้วทำรายงานเสนอผลการสอบบัญชีต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีต่อไป (มาตรา ๕๔)

บทที่ ๗ บทกำหนดโทษ

ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลใด ชี้แจงข้อเท็จจริง ให้ความเห็น ให้ถ้อยคำ หรือส่งพยานหลักฐานใด เพื่อประกอบการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดิน แล้วบุคคลดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือในกรณีที่บุคคลใดเปิดเผยข้อมูลอันทำให้สามารถระบุตัวตนของผู้แจ้งหรือผู้ร้องเรียน การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งกฎหมายกำหนดโทษไว้ว่า จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๕๕)

ใครมีสิทธิร้องเรียน

- ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน หรือความไม่เป็นธรรม
- ผู้พบเห็นเหตุการณ์

ร้องเรียน
ต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน

แจ้ง
ต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดิน
หยิบยกขึ้นพิจารณาเองได้
ถ้าความปรากฏ (OWN MOTION)

ช่องทางแจ้งหรือร้องเรียน

ทางโทรศัพท์
โทรศัพท์ไปยังสำนักงาน สายด่วน 1676
(ฟรีทั่วประเทศ)

ทางอินเทอร์เน็ต
โดยผ่านเว็บไซต์ของ
สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน
ที่ www.ombudsman.go.th

ผ่านโมบายแอปพลิเคชัน
เป็นบริการบนระบบ iOS และ Android
โดยสามารถติดตั้งแอปพลิเคชัน
"ผู้ตรวจการแผ่นดิน" ผ่านทาง App Store
หรือ Play Store

ด้วยตนเอง
ณ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ อาคาร
รัฐประศาสนภักดี ชั้น 5

ทางไปรษณีย์
ทำหนังสือร้องเรียนส่งไปยัง
สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ อาคารรัฐประศาสนภักดี
ชั้น 5 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
หรือ ตู้ ปณ.333 ปณ.พ.ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ
กรุงเทพฯ 10215

**มอบหรือส่งโดยบุคคล
หรือองค์กร
หรือหน่วยงานของรัฐ**

**ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
ในขณะปฏิบัติหน้าที่**

ส่งทางโทรสาร
หมายเลข 021438341

QR Code

Lightbulb icon

Folder icon

Checkmark icon